

Raximov Ilhomjon Azimjonovich

Ijtimoiy fanlar va sport kafedrası o`qituvchisi

Рахимов Илхом Азимжонович

ФарП.И. - преподаватель кафедры «Общественные науки и спорт».

MAHALLALANING YOSHLAR TARBIYASIDAGI O`RNI

Annotatsiya

Maqolada, mahallalarda ijtimoiy-ma'naviy muhitni sog'lomlashtirish doirasida, O'zbekiston yoshlarini har tomonlama qo'llab-quvvatlash, ularning xuquq va erkinliklarini ta'minlash, mavzuga doir muammolarni o'z vaqtida aniqlash va xolis ifodalash zarurligi yoritilgan.

Kalit so'zlar: Vertikal tizim, ma'naviy muhit, uyushmagan yoshlar, yoshlarga oid davlat siyosati, "Bir mahallaga bir ziyoli ma'naviy homiy", "Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi".

THE ROLE OF THE NEIGHBORHOOD IN YOUTH EDUCATION

Abstract

The article highlights the need to provide comprehensive support to the youth of Uzbekistan, ensure their rights and freedoms, identify problems related to the topic in a timely manner and express them objectively within the framework of improving the social and spiritual environment in the neighborhoods.

Key words: Vertical system, spiritual environment, unorganized youth, state policy regarding youth, "One intellectual spiritual patron for one neighborhood", "Concept of continuous spiritual education".

Kirish. Yangi O'zbekistonda olib borilayotgan demokratik, erkin fuqarolik jamiyatiga asoslangan mahalla instituti, bugungi kunda milliy boshqaruv tizimi sifatida dunyo davlatlari tomonidan e'tirof etilmoqda. Uning huquqiy asosi 2023 yil 30- aprel sanasida bo'lib o'tgan referendum asosida qo'shimcha va o'zgartirishlar kiritilgan Konstitusiyamizning 127-moddasida to'lato'kis belgilab qo'yildi: "Shaharchalar, qishloqlar va ovullarda, shuningdek shaharlar, shaharchalar, qishloqlar va ovullardagi mahallalarda fuqarolarning yig'inlari o'zini o'zi boshqarish organlari bo'lib, ular raisni saylaydi. Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari davlat hokimiyati organlari tizimiga kirmaydi hamda mahalliy ahamiyatga molik masalalarni fuqarolarning manfaatlaridan, rivojlanishning tarixiy o'ziga xos xususiyatlaridan, shuningdek milliy qadriyatlardan, mahalliy urf-odatlar va an'analardan kelib chiqqan holda, qonunga muvofiq mustaqil ravishda hal etishga haqli. Davlat fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari faoliyatini amalga oshirishi uchun zarur shart-sharoitlar yaratadi, ularga qonunda belgilangan vakolatlarini amalga oshirishida

ko'maklashadi. Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari saylovi tartibi, ularning faoliyatini tashkil etish va vakolatlari qonun bilan belgilanadi"[1].

Yoshlar siyosatiga bo'lgan e'tiborning kuchayishi 2017 yildan boshlab o'zining yuqori cho'qqisiga chiqqanligini alohida ta'kidlagan holda, Prezident Shavkat Mirziyoyevning yoshlarga qarata "Kamolot" yoshlar ijtimoiy harakatining IV qurultoyida so'zlagan nutqi, 2019-yilning mart oyida yoshlarni bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etishga qaratilgan Prezidentimizning beshta muhim tashabbusda ilgari surilgan masalalar, "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risidagi" qonunlarda shuningdek, "Mahallalarda yoshlar bilan ishlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risidagi" PQ-92-sonli qarorlari keltirilgan vazifalar fikrimizga asos bo'lib xizmat qiladi.

Mustaqillik yillarida respublikamizda mahallaning yanada rivojlanishiga uning ravnaq topishiga gullab-yashnashiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Aynan mahallalarda shakllangan milliy va ma'naviy qadriyatlarni e'zozlash va izchil targ'ib qilish xalqimizning eng yaxshi udum va an'analarini keng ommalashtirish, yoshlarni milliy istiqlol g'oyasi ruhida tarbiyalashda mahallaning rolini o'rganish, tadqiq qilish dolzarb mavzulardan hisoblanadi.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning "Mahallalarda yoshlar bilan ishlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risidagi" 19.01.2022 yildagi PQ-92-sonli qarorida; Mazkur qarorda to'rt asosiy maqsad nazarda tutiladi: yoshlar bilan ishlashning yangicha boshqaruv mexanizmlarini joriy etish; ular bilan ishlashning vertikal tizimini yaratish; yoshlar muammolarini bevosita mahallalarda hal etish; ta'lim muassasalaridagi ma'naviy-ma'rifiy va tarbiyaviy ishlar samaradorligini yanada oshirish[2]. Ushbu maqsadga erishish uchun O'zbekistonda yoshlar bilan ishlash tizimining eng muammoli nuqtasiga diqqat qaratilmoqda. Mahalla yigit va qizlarini qamrab olishning o'ziga xos mexanizmi vujudga keltirilyapti. Mahallalarda yoshlar yetakchisi lavozimining joriy etilishini ana shunday baholash mumkin.

Hozirgi vaqtda mamlakatimiz aholisining 32 foizi yoki 10 millioni 30 yoshgacha bo'lgan yoshlarni tashkil etadi[3]. Bundan ko'rinib turibdiki, aynan 30 yoshgacha yoshlar o'rtasida sog'lom ijtimoiy ma'naviy muhitni ta'minlash, jinoyatchilikka qarshi kurashish, ularda mafkuraviy immunitetni mustahkamlash zaruriyatdir. "Biz mutlaqo yangi tuzum va davlatning yangi modelini yaratamiz, bizga shu modelga hayot baxsh etadigan kishilar kerak... Biz hozirgi og'ir damlarni bartaraf eta oladigan yosh avlodga tayanamiz. Biz ular uchun barcha yo'llarni ochib beramiz, ularning ish harakatlari uchun to'la imkon beramiz"[4]. "Jamiyatda ijtimoiy-ma'naviy muhitni sog'lomlashtirish, mahalla institutini yanada qo'llab-quvvatlash hamda oila va xotin-qizlar bilan ishlash tizimini yangi darajaga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Prezident Farmoniga muvofiq, har bir mahallada "Obod va xavfsiz mahalla" tamoyiliga asoslangan yangi tizim joriy etiladi. Jamiyatda "Obod va xavfsiz mahalla" tamoyilining to'laqonli va samarali joriy etilishida har tomonlama ko'maklashish, oilalar va mahallalardagi ijtimoiy-ma'naviy muhitni sog'lomlashtirishda fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari bilan yaqin

hamkorligini oʻrnatish vazirlikning asosiy vazifa va faoliyat yoʻnalishlaridan biri hisoblanadi.

Xulosa va takliflar. Xulosa oʻrnida shuni taʼkidlab oʻtish lozimki, Mahalla – azal-azaldan xalqimiz uchun yaxshilik va tarbiya beshigi boʻlib kelgan. Shuningdek, u yerda yashayotgan barcha xalqlarni milliy urf-odat va qadriyatlari bilan ham oʻzaro bogʻlab turguvchi maskan hisoblanadi. Shuningdek, mahalla aholining har tomonlama ijtimoiy ham maʼnaviy yelkadoshi boʻlib, qoʻllab-quvvatlaydi. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning taʼbiri bilan aytganda, “Mahalla – jamiyatimizning yorugʻ yuzi va vijdoni koʻzgusi”[6], demak shuni anglash mumkinki, mahallalardagi sogʻlom maʼnaviy muhit koʻp jihatidan mahallaning vijdonidan dalolat beradi.

Shu oʻrinda 2019-yil 3-mayda “Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining “Maʼnaviy-maʼrifiy ishlar samaradorligini oshirish boʻyicha qoʻshimcha chora-tadbirlar toʻgʻrisida” PQ-4307-sonli qaroriga koʻra “Uzluksiz maʼnaviy tarbiya konsepsiyasi” loyihasini tayyorlanib, Vazirlar Mahkamasi qarori bilan tasdiqlandi. Mazkur konsepsiya asosida oilada, shuningdek, taʼlimning barcha bosqichlarida farzand tarbiyasining uzluksizligini taʼminlash tizimi ishlab chiqildi. Yaʼni bola tugʻilmasidan boshlab to 25 yoshgacha vaqt davomida uning maʼnaviyatini, yoshiga mos koʻnikma va malakalar, kompetensiyalarining kutilayotgan aniq darajasini kafolatli taʼminlashning ilmiy asoslangan dasturiy-metodik taʼminotini tashkil etishdan iborat.

Respublika Maʼnaviyat va maʼrifat Kengashi raisi Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tomonidan 2021-yilning 19-yanvarida oʻtkazilgan yigʻilishdagi “Jamiyat hayotining tanasi iqtisodiyot boʻlsa, uning joni va ruhi maʼnaviyatdir” maʼruzasi ham mahalladagi qadriyatlar va yoshlar tarbiyasiga beeʼtiborlik kabi holatlarga vaqtida barham berish, mahalla yoshlari oʻrtasida huquqbuzarlikning erta oldini olish maqsadida joylardagi taʼlim muassasalaridan tarbiyasi ogʻir boʻlgan oʻquvchilar hamda ularning ota-onalari bilan manzilli ishlarni olib borish, el-yurt hurmatiga sazovor boʻlgan, mamlakatimiz taraqqiyotiga katta hissa qoʻshgan, faxriy avlod vakillari ishtirokida “Avlodlar uchrashuvi” loyihasi, “Bir mahallaga bir ziyoli maʼnaviy homiy”, “Bir nuroniy – besh nafar yoshga murabbiy” tamoyillari asosida oliy taʼlim muassasalarining professor-oʻqituvchilari, ijodkor ziyolilar, ijtimoiy faol nuroniylarni jalb qilgan holda “mahallabay”, “xonodanbay”, “fuqarobay”, ishlash tizimi yaratildi. Shuningdek, mahallada ijtimoiy-maʼnaviy muhitni sogʻlomlashtirishga qaratilgan va maʼnaviy sohada aniq mexanizmlarini yaratish zarur. Ushbu jarayonlar doirasida biz quyidagi takliflarni joriy qilish kerakligini nihoyatda muhim deb bildik.

1. Ijtimoiy-maʼnaviy muhitni sogʻlomlashtirishda kitobni alohida oʻrni bor, shuning uchun, aholi, ayniqsa, yoshlarni kitobxonlik madaniyatini shakllantirish yoʻnalishida aholi va yoshlar oʻrtasida kitob mutolaa qilishi hamda sevib oʻqiydigan kitoblarini sosiologik soʻrovnoma asosida oʻrganib, har bir mahalla

binosining ichida kutubxona tashkil etishni asosiy vazifa qilib belgilash zarur. Shu bilan birga, aholi o'rtasida kitob o'qishga qiziqtirish usullarini amalda joriy qilish orqali aniq va manzilli ishlarni tashkil etish maqsadga muvofiq.

2. Bugungi kunda oilaviy ajrimlarning soni ortib borayotganligini xisobga olgan holda, uni oldini olish yo'nalishida ajrashish arafasida turgan va ehtimoli yuqori bo'lgan oilalar bilan alohida ishlashni yo'lga qo'yish kerak. Bunda, bu kabi oilalarni uchun, psixologik treninglarni tashkil etish zarur. Mazkur yo'nalishda din sohasi vakillarini ham keng jalb etilsa maqsadga muvofiq hisoblanadi.

3. Ichki turizm sayohatini yanada rivojlantirish yo'nalishida mahalladagi uyushmagan yoshlaridan iborat aholi qatlamini yurtimizdagi tarixiy obida va ma'naviy meroslarimiz joylashgan hududlarga sayohatini tashkil etish zarur. O'z mahallasidan nariga chiqmagan uyushmagan yoshlar uchun turizm sayohatini tashkil etilsa, sezilarli darajada vatanparvarlik g'oyalari shakllanishiga ijobiy ta'sir qiladi.

4. O'z mahallasiga nisbatan mehr-muxabbat tuyg'ularini yanada kuchaytirish maqsadida mahallalar qoshida mahalla muzuyini tashkil etib, u yerda mahalla tarixi va mahallalar faxriga aylangan shaxslardan iborat eksponatlar joy olsa, yoshlar ongigida milliy o'zlik tuyg'usi yanada jonlanadi.

5. Mahallalarda milliy qadriyatlarni aholi, ayniqsa, yoshlar ongiga singdirish yo'nalishida targ'ibotning eng ta'sirchan usullaridan keng foydalanish zarur. Har bir millat o'zining tili, urf odati, an'anasi, madaniyati, tarixi bilan millat hisoblanadi. Biz qanday yetuk, barkamol inson bo'lamizki, o'zimizning milliy urf-odatimizni bilmasak, unga rioya qilmasak, undan hayotimizda, bolalarimiz tarbiyasida foydalanmasak! O'zining milliy urf-odatini bilmagan kishini barkamol inson deb bo'lmaydi.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi Toshkent, "Adolat" milliy xuquqiy axborot markazi, 127-modda. 2023 –B. 95-96. <https://lex.uz/docs/6445145>.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Mahallalarda yoshlar bilan ishlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari" PQ-92-sonli 2022.01.19. <https://lex.uz/docs/5831865>
3. Sh.M.Mirziyoyev. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz.- T: "O'zbekiston", 2017.-B.14.
4. И.А.Каримов. O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka taxdid, barqarorlikshartlari va taraqqiyot kafolatlari. -: "O'zbekiston", 1997.-B. 173-174.
5. Мирзиёев Ш. Выступление на торжественном мероприятии, посвященном 26-летию принятия Конституции Республики Узбекистан, 7 декабря 2018 года. Газета «Народная слова», 8 декабря 2018 г., № 253 (7211).
6. Sh.M.Mirziyoyev Yangi O'zbekiston strategiyasi – Toshkent: "O'zbekiston", 2021. –B. 115

7.“O`zbekiston Respublikasi Prezidentining “Ma`naviy-ma`rifiy ishlar samaradorligini oshirish bo`yicha qo`shimcha chora-tadbirlar тадбирлар to`g`risida” PQ-4307-2019-yil 3-may
<https://lex.uz/docs/4320700>